การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่องตาลโตนด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดปากน้ำโจ้โล้ ตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

A Development of a Local Learning Curriculum on Sugar Palm for Grade 7 Students of Wat Paknamjo School in Bangkla District of Chachoengsao Province

พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ*

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ 24000

E-mail: phochet26@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่องตาลโตนด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1โรงเรียนวัดปากน้ำโจ้โล้ ตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเรื่อง ตาลโตนด ศึกษาผลการใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเรื่อง ตาลโตนด และศึกษาเจตคติที่มีต่อหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง ตาลโตนด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดปากน้ำโจ้โล้ ตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นการศึกษาในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีกระบวนการขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน ดังนี้ ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การสร้างหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร และ การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารระดับท้องถิ่น และกรรมการสถานศึกษา รวมจำนวน 36 คน การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึก แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดเจตคติที่มีต่อหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง ตาลโตนด

ผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง ตาลโตนด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดปากน้ำโจ้โล้ ตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น สถานศึกษา และผู้เรียน การประเมินหลักสูตรเทคนิคปุยซองค์ Puissance Measure (P.M.) ซึ่งคลอบคลุมการประเมิน 3 ส่วน คือ ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านกระบวนการเรียนรู้ และด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ปรากฏว่าได้หลักสูตรที่มีค่า P.M. = 13.93 แสดงว่าหลักสูตรมีคุณภาพสูงหรือดีมาก หลักสูตรมีองค์ประกอบครบถ้วน ซึ่งประกอบด้วย ผลการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนและการวัดผลและประเมินผล เหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่น สถานศึกษา และผู้เรียน จึงก่อให้เกิดความรู้ ทักษะในการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ที่สำคัญเป็นอาชีพเสริมได้ ตลอดจนมีความตระหนัก ปลูกฝังนิสัยรักการทำงานและมีเจตคติที่ดีต่องานที่ทำ ผู้เรียนมีคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงาน และ เมื่อนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง พบว่า ผู้เรียนมีความรู้ และมีทักษะในการทำงานสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ประยุกต์นำไปใช้ในชีวิตประจำวันและนำไปเป็นพื้นฐานในการประกอบเป็นอาชีพเสริมได้ ตลอดจนปลูกฝังนิสัยรักการทำงานและมีเจตคติที่ดีต่องานที่ทำ ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมในการทำงาน มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติที่มีต่อหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง ตาลโตนด หลังการทดลองใช้หลักสูตรเจตคติหลังเรียนสูงกว่าก่อนการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทีระดับ .01

คำสำคัญ: หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น

Abstract

The research aimed to develop a curriculum on sugar palm, to examine the use of the curriculum in question and to explore the attitude towards the curriculum. There were four stages of the development: a study of basic information, a construction of a curriculum, an experimental use, and improvements on the curriculum. The samples of 36 participated in the research were Grade 7 students, school administrators, local administrators and school committee members. Data were collected by means of an unstructured interview. The research instruments were lesson plans, interviews, and achievement tests.

The study found that the curriculum was in line with the local needs. P.M. of the curriculum was 13.93, which indicated it had a high or good quality. The curriculum had all elements; results, learning units, objectives, activities, measure and evaluations. Besides, it was suitable for local needs, schools, and learners and it was practical in daily life. With the curriculum administered on a control group, it was found that the learners had knowledge and skills, which enabled them to work with others and apply their learning to their occupations. Their learning achievements were higher with a statistical significance of .01.

Keywords: Local Learning Curriculum, Local Wisdom

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ยึดหลักความมีเอกภาพด้านนโยบาย มีความหลากหลายในการปฏิบัติ คือ เป็นหลักสูตรแกนกลางที่มีโครงสร้างยืดหยุ่น กำหนดระยะเวลาเรียน 12 ปี มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนการศึกษาต่อและให้สถานศึกษาจัดทำสาระการเรียนรู้รายปี รายภาคให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ

หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจากปัญหาและความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และสามารถแก้ปัญหาในท้องถิ่น มีความใหม่ทันสมัยและเป็นปัจจุบันเสมอ ซึ่งครูและผู้เรียนเป็นผู้ที่ร่วมพัฒนาหรือสร้างหลักสูตรสำหรับตนเองขึ้นมาตามสภาพของเหตุการณ์หรือปัญหาในขณะนั้น ลักษณะสำคัญ คือ เป็นหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่ตอบสนองวิถีชีวิตของชุมชนผู้เรียนและความหลากหลายของปัญหา มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เหมาะสมกับเพศและวัย มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ทักษะเน้นกระบวนการสอนให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจริง ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน รู้จักแสวงหาความรู้เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการแก้ปัญหา รู้วิธีคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อตัดสินใจได้เหมาะสม

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงตระหนักและเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่มีคุณค่าอยู่คู่เคียงกับชุมชน สังคม ตั้งแต่สมัยโบราณมาตราบถึงทุกวันนี้ จากการที่สอบถามและสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารท้องถิ่น ผู้อำนวยการ ครู กรรมาการสถานศึกษาโรงเรียนวัดปากน้ำโจ้โล้ ได้ความว่าโรงเรียนได้เล็งเห็นความสำคัญคุณค่าของภูมิปัญญาที่อยู่ในท้องถิ่นแต่กระบวนการที่จะสร้างความตระ หนักและพัฒนาเป็นหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนยังขาดบุคลากรที่จะเชื่อมโยงและการต่อยอดเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ที่เป็นรายวิชาเพิ่มเติม จึงร่วมกันพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเรื่อง

ตาลโตนดสำหรับนักเรียนชั้นมัธยม ศึกษา ปีที่ 1 รายวิชาตาลโตนด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเรื่อง ตาลโตนด

2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเรื่อง ตาลโตนด

3. เพื่อศึกษาเจตคติที่มีต่อหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเรื่อง ตาลโตนด

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1. ประชากร ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เพื่อสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม เพื่อหาข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่

1.1 ผู้บริหารระดับท้องถิ่น จำนวน 2 คน (นายกเทศมนตรีตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า จำนวน 1 คน รองนายกเทศมนตรีตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า จำนวน 1 คน)

1.2 ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 2 คน 1.3 ครู จำนวน 10 คน 1.4 กรรมการสถานศึกษา จำนวน 2 คน

กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดปากน้ำโจ้โล้ จำนวน 20 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเรื่อง ตาลโตนด

ตัวแปรตาม 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2. เจตคติที่มีต่อหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง “ตาลโตนด” หมายถึง แผนการจัดประสบการณ์ที่มีองค์ประกอบครบทั้ง จุดมุงหมาย เนื้อหาและอัตราเวลาเรียน กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผล ซึ่งมีหน่วย ประวัติความเป็นมาของตาล โตนด การทำน้ำตาลสด การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การจำหน่วยและการจัดนิทรรศการ

2. ท้องถิ่น หมายถึง ชุมชนตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนต้นตาลโตนดจำนวนมากและมีภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนด

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนที่นักเรียนทำได้เมื่อจบการเรียนหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเรื่อง ตาลโตนด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง “ตาลโตนด”

2. เป็นแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้านอื่นๆ

3. โรงเรียนมีหลักสูตรสถานศึกษาที่เป็นรายวิชาเพิ่มเติม รายวิชาตาลโตนด

4. โรงเรียน ชุมชน และหน่วยงาน มีรายวิชาตาลโตนดสำหรับการเผยแพร่ต่อไป

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักสูตร นักวิชาการได้นิยามความหมายของหลักสูตร หลักสูตรเป็นมาตรฐานในการกำหนดแนว ทางในการจัดการศึกษา เพราะหลักสูตรเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนมีจุดมุ่งหมายของการจัดประสบ การณ์ให้กับผู้เรียนอย่างไร และได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้

นิรมล ศตวุฒิ (2543: 12) ได้สรุปความ หมายของหลักสูตรไว้ 3 แนวทางใหญ่ คือ

1. หลักสูตร หมายถึง รายวิชาที่จัดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียน

2. หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมดที่จัดให้แก่ผู้เรียน

3. หลักสูตร หมายถึง ผลของปฏิกิริยาตอบสนองซึ่งกันและกันระหว่างแผนการศึกษาละนักเรียน

พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ (2553: 29) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตรเป็นการจัดมวลประสบการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดไว้อย่างเป็นระบบโดยโรงเรียนเป็นผู้ออกแบบ

จัดให้แก่ผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ เกิดกระบวนการเรียนรู้ เกิดทักษะและเจตคติ จนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองตามเป้าหมายของการศึกษา

สรุปได้ว่า หลักสูตรมีความหมายคลอบคลุมตั้งแต่เอกสาร การจัดแนวการกระบวนการจัดทำเอกสาร การกำหนดกิจกรรมทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ มีมาตรฐานเป็นเป้าหมายในการจัดการศึกษา

การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรนั้นมีความหมายครอบคลุมถึงการสร้างหลักสูตร การวางแผนหลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตรเป็นกระบวนการปรับปรุงคุณภาพหลักสูตรให้ดีขึ้น จากความสำคัญดังกล่าว นักวิชา การจึงได้ให้ความหมายและนิยาม การพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ (2553: 31) ได้นิยามการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้ “การพัฒนาหลักสูตร” หมายถึง การจัดทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วปรับให้ทำให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หรือการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมคงอยู่ เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับบริบทหลายๆ ด้านที่จะสร้างและพัฒนาหลักสูตร

แนวคิดและรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของทาบา Taba (1962 pp. 12-13) ทาบาเชื่อว่า ครู ซึ่งเป็นผู้ใช้หลักสูตรควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการพัฒนาหลักสูตรควรมีการพัฒนาจากระดับล่างสู่ระดับบน (The Grass–Roots Approach) ประกอบด้วย 7 ขั้น ดังนี้

1. วินิจฉัยความต้องการ (Diagnosis of Needs) สำรวจสภาพปัญหาความต้องการและความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคมและผู้เรียน

2. กำหนดจุดประสงค์ (Formulation of Objectives) กำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจนหลังจากที่ได้วินิจฉัยความต้องการแล้ว

3. คัดเลือกเนื้อหาสาระ (Selection of Contents) การกำหนดจุดประสงค์ได้ชัดเจนจะช่วยในการเลือกเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ วัยและความสามารถของผู้เรียน เนื้อหาสาระต้องมีความเชื่อถือได้และสำคัญต่อการเรียนรู้ด้วย

4. จัดเนื้อหาสาระ (Organization of Contents) การจัดเนื้อหาที่คัดเลือกแล้วต้องนำมาจัดโดยคำนึงถึงความต่อเนื่อง ความยากง่ายของเนื้อหา วุฒิภาวะ ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน

5. คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (Selection of Learning Experiences) ผู้สอน หรือผู้เกี่ยวข้องจะต้องเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและจุดประสงค์ของหลักสูตร

6. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Organization of Learning Experiences) ประสบการณ์การเรียนรู้ควรจัดโดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระ ความต่อ เนื่องและความสามารถของผู้เรียน

7. กำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผล (Determination of What to Evaluate and of the Ways and Means of Doing It) ต้องกำหนดว่าจะประเมินอะไรเพื่อตรวจสอบผลว่าบรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ หรือไม่และกำหนดด้วยว่าจะใช้วิธีประเมินผลอย่างไร ใช้เครื่องมืออะไร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เป็นการศึกษาในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยตามกระบวนการลำดับดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน มีรายละเอียดดังนี้

1. สำรวจความต้องการเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

2. ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3. ศึกษาความพร้อมของสถานศึกษา**ขั้นที่ 2 การสร้างหลักสูตร** ผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. กำหนดสาระการเรียนรู้

2. การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี

3. การจัดทำคำอธิบายรายวิชา

4. การจัดหน่วยการเรียนรู้

5. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. แบบสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญา เป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) กำหนดคำถามเป็น 3 ประเด็น คือ

1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับ สถานภาพของผู้ให้ข้อมูล

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้ภูมิปัญญา 1 . 3 ข้อมูลเกี่ยวกับ กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของการทำตาลโตนด

2. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารและอาจารย์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) กำหนดคำถามเป็น 3 ประเด็น คือ

2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล

2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องการนำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องตาลโตนด ไปใช้ในโรงเรียน

3. แบบบันทึกข้อมูล สร้างขึ้นโดยมีกรอบการบันทึกข้อมูลสำคัญต่าง ๆ ที่ได้จากการซักถาม จดบันทึกข้อมูลต่างๆ เครื่องบันทึกเสียง/ภาพ

4. แบบวัดเจตคติที่มีต่อหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง ตาลโตนด มีวิธีการศึกษาและสร้างดังนี้

4.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบวัดเจตคติที่มีต่อหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

4.2 นำแบบวัดเจตคติที่มีต่อหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง ตาลโตนด ที่สร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวน 5 ท่าน

4.3 นำแบบวัดเจตคติที่มีต่อหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง ตาลโตนด ที่สร้างขึ้น ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดเปี่ยมนิโครธาราม ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม ดังนี้ 1.1 การสังเคราะห์ 1.2 ผู้วิจัยเข้าไปสำรวจข้อมูลพื้นฐานของประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น 1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ 1.4 การสัมภาษณ์เชิงลึกในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น 1.5 การสนทนากลุ่ม (Focus group)

2. แผนการจัดการเรียนรู้ ศึกษา และวิเคราะห์หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง ตาลโตนด ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เป็นการนำหน่วยการเรียนรู้มาจัด ทำรายละเอียดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้

2.1 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาที่ใช้ ความครอบคลุม และความสอดคล้องตามวัตถุประ สงค์ และปรับปรุงแก้ไข

2.2 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปหาคุณภาพของหลักสูตร ด้วยการนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พิจารณาประเมินหาค่าคุณภาพของหลักสูตร ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 4 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 นำองค์ประกอบของหลักสูตร คือ ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านกระบวนการเรียนรู้ และด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ทั้งหมดของหลักสูตรมาวิเคราะห์

ขั้นที่ 2 นำจุดประสงค์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ที่วิเคราะห์แล้วใส่ในตารางวิเคราะห์แบบปุยซองค์

ขั้นที่ 3 นำแบบประเมินของผู้เชี่ยวชาญฉบับที่สมบูรณ์นำมาคำนวณหาน้ำหนักของคะแนนแต่ละช่องตามตาราง

ขั้นที่ 4 หลังจากที่ได้คะแนนแต่ละช่องแล้วใช้สูตรปุยซองค์ เพื่อคำนวณหาคุณภาพของหลักสูตรทั้ง 3 ด้าน

ขั้นที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรเมื่อเค้าโครงหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่องตาลโตนด ได้ รับการตรวจสอบและแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอ แนะแล้ว ผู้วิจัยนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับกลุ่มตัว อย่าง โดยมีรายละเอียด ในการดำเนินการทดลองมีขั้น ดังนี้

1. ผู้วิจัยติดต่อผู้อำนวยการโรงเรียนวัดปากน้ำโจ้โล้ เพื่อขออนุญาตทดลองใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่องตาลโตนด

2. ใช้ทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้องเรียน จำนวน 20 คน

3. กลุ่มทดลอง ผู้วิจัยทำการทดสอบก่อนการทดลอง (Pre-Test)

4. ผู้วิจัยให้ทางโรงเรียนหาวิทยากรมาช่วยสอนในบางกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะค่อนข้างสูง

5. เมื่อสิ้นสุดการทดลอง กลุ่มทดลอง จะได้รับการทดสอบหลังการทดลอง (Post-test)

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้เทคนิควิธีและสถิติดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

2. เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การทดลองและหลังการทดลองภายในกลุ่มทดลอง โดยพิจารณาจากค่า t–test for Dependent Samples

ขั้นที่ 4 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร หลังจากที่ได้นำหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง ตาลโตนด ไปทดลองใช้ และประเมินผลหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นแล้ว ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรในด้านโครงสร้างหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และรายละเอียดที่เป็นองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ในส่วนที่ยังมีข้อบกพร่องอยู่ เพื่อให้หลักสูตรมีความถูกต้อง เหมาะสม และสามารถนำไปใช้เป็นหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนต่อไป

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาหลักสูตร หลักสูตรสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเรื่องตาลโตนด ได้หลักสูตรที่มีคุณภาพสูงหรือดีมาก สามารถนำไปใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนได้ดีเพราะหลักสูตรได้ผ่านการวิเคราะห์ สัมภาษณ์จากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้เนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ที่ตรงตามความต้องการของชุมชน สังคม สถานศึกษาและผู้เรียน ส่งผลให้เสริมสร้างพัฒนาการด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ และสร้างความตระหนักทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์รักษาภูมิปัญญาของท้องถิ่น หลักสูตรผ่านกระบวนการขั้นตอนพัฒนาอย่างมีระบบและวิธีการที่เหมาะสม 4 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นหลายหลายด้าน เช่น การสัมภาษณ์การสำรวจความต้องการเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จากครู ผู้บริหารสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารท้องถิ่น และศึกษาจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดชั้นปี ของกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ความพร้อมของสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร (วิชัย วงษ์ใหญ่ 2537)

ขั้นที่ 2 การสร้างหลักสูตร ผู้วิจัยใช้แนวการจัดทำสาระหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-3) สาระที่ 4 การอาชีพ มากำหนดเป็นสาระการเรียนรู้ชั้นปี กำหนดสาระการเรียนรู้รายปี กำหนดผลการเรียนรู้รายปี จัดทำคำอธิบายรายวิชา การจัดหน่วยการเรียนรู้ที่อิงมาตรฐาน จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทาบา ที่ว่าในการคัดเลือกเนื้อหาสาระต้องคำนึงถึงวัยและความสามารถของผู้เรียน และการที่ผู้เรียน ได้เรียนสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวจะทำให้เรียนรู้ได้เร็วและเกิดการเรียนรู้ที่ถาวร (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ 2539)

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร เป็นการประเมินค่าของหลักสูตรว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตรเทคนิค ปุยซองค์ (P.M.) ซึ่งเป็นการประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้จริง เพราะเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับหลักสูตรที่สร้างเสร็จใหม่ๆ ที่วิเคราะห์องค์ประกอบ 3 ส่วน ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญของหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเรื่องตาลโตนด คือ ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านกระบวนการเรียนรู้ และด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตัดสินคุณภาพหลักสูตรว่าอยู่ในคุณค่าระดับใด ซึ่งผลการประเมินหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญโดยภาพรวม มีค่า P.M.=13.93 ซึ่งสรุปตามเกณฑ์ประเมินได้ว่า เป็นหลักสูตรที่มีคุณภาพสูงหรือดีมาก ซึ่งเป็นผล

เนื่องจากผลการเรียนรู้ สามารถอธิบายพฤติกรมของผู้เรียนที่ปรากฏออกมาให้เห็น เข้าใจและสังเกตได้ กระบวนการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้และการวัดผลและประเมินผล ทำให้ผู้สอนทราบถึงพฤติกรรมการเปลี่ยนแปลง ทราบความก้าวหน้า ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ โดยผู้วิจัยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ใช้พฤติกรรมการเรียนรู้ในขั้นสูง เช่น ความรู้แบบผสมผสาน แนวคิด หลักการ ปัญหา ซึ่งผลการวิจัยเทคนิคปุยซองค์ (นิรมล ศตวุฒิ 2543: 90) กล่าวว่าหลักสูตรที่มีค่า P.M. ตั้งแต่ 10-18 หมายถึงหลักสูตรมีคุณภาพสูงหรือดีมาก

ขั้นที่ 4 ผลการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้หลักสูตรมาปรับปรุงเพื่อให้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเรื่องตาลโตนด มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง ตาลโตนด โดยผู้วิจัยได้ประสานไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนวัดปากน้ำโจ้โล้ หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีและวิทยากร ที่มีความเชี่ยวชาญเราเรียกว่า ปราชญ์ชาวบ้าน มาช่วยสอนในบางคาบที่เป็นทักษะพื้นฐานที่ยาก พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากสิ่งที่ผู้เรียนได้รับการจัดประสบการณ์นั้นเป็นประสบการณ์ตรงที่อยู่ใกล้ตัว

จากผลการวิจัย การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเรื่องตาลโตนด พบว่าสอดคล้องผลการวิจัย ฤทัย สุขเลิศ (2554: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท่องถิ่นแบบบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง อาชีพการทำสวนลำไยในชุมชนโป่งน้ำร้อน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านโป่งน้ำร้อน ผลการวิจัยพบว่า 1.ได้หลักสูตรท่องถิ่นที่มีคุณภาพสูง หลักสูตรมีความเหมาะสมกับผู้เรียนและผู้เรียนนำไปเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพและใช้ในชีวิตประจำวันได้ 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการใช้หลักสูตรท่องถิ่น สูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรท่องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3. ทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียนผ่านเกณฑ์อยู่ในระดับดีมากและ 4. เจตคติของผู้เรียนต่ออาชีพการทำสวนลำไยหลังการทดลองใช้หลักสูตร เจตคติหลักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปผลการวิจัย

สรุปได้ดังนี้

ผลการพัฒนาหลักสูตร ได้หลักสูตรสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง ตาลโตนดสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น สถานศึกษาและผู้เรียน จากการ ประเมินของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการวัดผลและประเมินผลโดยอาศัยแนวคิดในกาประเมินหลักสูตรตามวิธีเทคนิคปุยซองค์puissance measure (P.M.) ซึ่งคลอบคลุมการประเมิน 3 ส่วน คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้และด้านการวัดผลและประเมิน ผลปรากฏว่าได้หลักสูตรที่มีค่า P.M. = 13.93 ซึ่งสรุปตามเกณฑ์การประเมินได้ว่า หลักสูตรมีคุณภาพ สูงหรือดีมาก และจากการประเมินหลักสูตร โดยการแสดงความคิด เห็นของผู้เชี่ยวชาญ สรุปได้ว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบครบถ้วนซึ่งประกอบด้วย ผลการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนและการวัดผลและประเมินผลเหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่น สถานศึกษา และผู้เรียน จึงก่อให้เกิดความรู้ ทักษะในการทำงานสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ที่สำคัญเป็นอาชีพเสริมได้ ตลอดจนมีความตระหนัก ปลูกฝังนิสัยรักการทำงานและมีเจตคติที่ดีต่องานที่ทำ ผู้เรียนมีคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงาน และการนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองโดยครูประจำวิชาและวิทยากรซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินการจัดการเรียนการสอน พบว่า ผู้เรียนมีความรู้และมีทักษะในการทำงานสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและนำไปเป็นพื้นฐานในการประกอบเป็นอาชีพเสริมได้ ตลอดจนปลูกฝังนิสัยรักการทำงานและมีเจตคติที่ดีต่องานที่ทำ ผู้เรียนมีคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงาน เช่น ความรับผิดชอบ ความตั้งใจ มีความกระตือรือร้น มีระเบียบวินัย เสียสละ ขยัน

อดทน ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา เรียนรู้ทรัพยากรท้องถิ่น อันนำสู่การอนุรักษ์รักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน สังคม และส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติที่ดีต่อการเรียนตามหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเรื่องตาลโตนด หลังเรียนสูงกว่าก่อนการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ก่อนการนำหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่องตาลโตนด ไปใช้ ครูหรือผู้ใช้หลัก สูตรควรมีการวางแผนร่วมกันก่อนจัดการเรียนการสอน อ่านคู่มือ เพื่อให้สามารถนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนสูงสุดตาม

2. หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนี้ กรรมการสถาน ศึกษาสามารถปรับเป็นการบูรณาการเนื้อหาเข้ากับกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีได้

3. ระยะเวลาการใช้หลักสูตร อาจมีการปรับขยายยืดหยุ่นตามความเหมาะสม

4. ควรมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เลือกใช้สื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับจุดประ สงค์การเรียนรู้ เนื้อหา เวลาเรียน และสภาพความเป็นจริงของท้องถิ่นนั้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

2. ควรมีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในรูปแบบของการบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีกับกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ประจำปีงบประมาณ 2556

เอกสารอ้างอิง

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. **การพัฒนาหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ: อลีนเพรส, 2539.

นิรมล ศตวุฒิ. **การพัฒนาหลักสูตร = Curriculum Development**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามกแหง, 2543.

พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ. **การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างพฤติ กรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนระดับประ ถมศึกษาปีที่ 2.** วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา, 2553.

ฤทัย สุขเลิศเอม. **การพัฒนาหลักสูตรท่องถิ่นแบบบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง อาชีพการทำสวนลำไยในชุมชนโป่งน้ำร้อน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านโป่งน้ำร้อน**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหา บัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา, 2554.

วิชัย วงษ์ใหญ่. **กระบวนการพัฒนาหลัก สูตรและการเรียนการสอน: ภาคปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, 2537.

Taba, H. **Curriculum Development: Theory and Practice**. New York: Harcourt, Brace & World, 1962.